

Pestet 294-ben Diocletianus császár alapította

A tabáni ásatások érdekes eredményei

(Saját tudósítónktól.) Azt szokták mondani, hogy Budapest modern város és nincsenek történelmi emlékei. Valahogyan így is volt, — egészen a legújabb időkig. A tabáni ásatások megváltoztatták az eddigi felfogásokat. Kiderült, hogy Budapestnek vezető szerepe van ősiség tekintetében az európai metropolisok között. A kőkorszaktól kezdve nincsen egyetlen olyan korszak sem, amelynek emlékei föl nem találhatók Budapestben.

Ezekről az új felfedezésekről nem sokat tud még a nagyközönség, mert a tudományos kutatás anyagát még nem hozták nyilvánosságra. Némethy Károly kultúratanácsnokkal ezekről a kérdésekről beszélgettünk és előadásából érdekesen emelkednek ki a magyar főváros multjának emlékei.

Amit a föld elárul

Budát és Pestet éppen eleget dúlták fel, ezért nincsenek világraszóló emlékeink, de a múlt titkait megőrizte a föld.

— A világháború után — mondotta a tanácsnok — az érdeklődés az összes országokban a múlt emlékei felé fordult és a régészeti nagyon fellendült. Az országok közötti versenyben mi sem maradtunk le. A régészet a főváros területén nagyon értékes megállapításokhoz és leletekhez vezetett.

— Amikor a történettudós már kimerítette a régi írók emlékeit, amikor a középkori kutatók számára az oklevelek csak nagyon kevés adatot tudnak nyújtani, a föld az igazi kincsesbánya, igazi kimeríthetetlen oklevéltár. Az bizonyos, hogy vigyázva kell ezzel az oklevéltárral bánni. Az anyaföld rétegződése szeszélyes, ebben az oklevéltárban nehéz olvasni.

— Büntetlenül nem lehet a föld mélyébe hatolni, mert ennek a nyoma évezredekig megmarad. Ha szűz anyatalajban az őskori emberek putrilakást építettek maguknak, vagy cölöpöket vertek be egy földfeletti ház számára, ezeknek nyomát többé eltüntetni nem lehet. Erre rájöttek a tudósok és ma már az őskori tudomány olyan magas fokra jutott, hogy nemcsak emlékekkel foglalkozik és kiásott cserépdarabokkal játszik, hanem házakat tud rekonstruálni és a település történetét állapítja meg precíz pontossággal.

A Tabán titka

— A tabáni ásatásokról sokat beszélhetünk. Nagyon szerencsés helyzetben voltunk, mert a házak lebontása, valamint a több méter magas földréteg eltávolítása után minden előkerült, amit a föld magába zárt. Az ősi kultúránk nyomait leltük meg és a kultúrák egymásra való hatását világosan meg tudjuk állapítani. Ma már nem lehet kétséges, hogy valóban Budapest viszi az ősiség tekintetében egész Európában a világ városok között a vezető szerepet, minden korszak emlékeit feltalálhatjuk nálunk.

— Az őskor első városalapítása a mi területünkön a kelta eraviscusok nevéhez fűződik. Ezeknek tartományi központja a Gellérthegy volt. A szerveztük olyan erős volt, hogy még a rómaiak sem merték megbolygatni és a harmadik század közepéről is van emlékünkn az eraviscusok törzsi önállóságáról.

— Nagyon értékesek azok az emlékek, amelyeket a régészet ástudománya napfényre hozott. Ilyenekre eddig csak Franciaországban bukkantak. Alesből és Bazelből voltak hasonló kincsek ismeretesekek.

— Ma már bizonyos, hogy ennek a kelta törzsnek a polgári telepét találtuk meg Tabánban.

— Az előkerült emlékek megmutatják a dunamenti keltaságnak a galföldi őslakossággal

való szoros kulturális kapcsolatát. Ezeket a keltákat a rómaiak nem fegyverrel győzték le. A kelták ismerték a római civilizáció áldásait és örömmel várták az új hódítót.

Amit a kelta fazekasmester edénye mesél

— Előkerült a Tabánban dolgozó egyik kelta fazekasmester edénymaradványa. Ez a fazekas aranygyűrűjének gemmájával jelezte az edényeit. Gemmája a capuai Viktoria-szobrot ábrázolta, amint az ölében tartott hadi pajzsára a győzelmeket jelentő számokat róttá fel. A dunamenti harcokról nem emlékeznek meg a régi szerzők, ilyenre tehát nem volt szükség Pannóniában. A rejtély megfejtését a régészet adja meg. Augustus végrendeletében olvashatjuk, hogy ő már a birodalom határát kította a Duna folyásáig. Ezt sokan tagadták, az újabb akvinkumi ásatások azonban azt bizonyítják, hogy Augustus igazán tudta, hogy mit ír. Mostohafia, Tiberius alatt céltudatos pacifikációként vonták be a birodalom érdekkörébe a dunántúli területet.

— Ez a tabáni kelta-telep tovább élt a negyedik századig. Sok római elemet kapott és részben maga is új szint nyújtott a pannóniai kultúrának. A legfontosabb azonban az, hogy ez a terület adta a hanyatló birodalomnak azt az erős, nyers és romlatlan katonanyagot, amely a birodalom pusztulását még egy századig kította. A római szenátussal szemben mint döntő tényező lépett fel, sőt végül még császárokat is adott a birodalomnak.

Diocletianus császár alapítása

— Emlékezzünk meg Diocletianus császárról, aki Krisztus után 294-ben megvetette Pest város eredetét a Gellértheggyel szemben. A régi piarista telken épített fel ellenvárat. Erről már Anonymus is megemlékezik és azt írja, hogy ezt az épségben álló várat Taksony vezér a volgamenti ismaelita kereskedéssel foglalkozó bolgároknak ajándékozta.

— Ez a történelmi tény is csak most igazolódott be és mindenestre Pest városának nemes származását bizonyítja. Nem kell szégyenkezünk tehát származásunk miatt.

— Ez a vár épségben maradt meg és csak a XII. században, valamivel a tatárjárás előtt építették át, mert az új haditechnika különféle követelményeket támasztott. Annakidején ez volt az egyetlen épségben álló vár és ide hívta össze IV. Béla hadseregét, amelyet a tatárok ellen vontatott fel.

Obuda minden emlékét leltározza a főváros

— A római múlt emlékei mindig közel lesznek a szívünkhöz, de nem szabad a magyarság középkori múltját sem figyelmen kívül hagyni. 1938-ban ünnepeljük Szent István halálának kilencszázadik évfordulóját. Végre valahára tiszta képet kellene kapnunk arról, hogy is állt az a Fejéregyháza, Alba Ecclesia, amelyről ugyan csak Anonymus emlékezik meg és azt írja, hogy annak közelében temették el a honalapító Árpádot. Lehet, hogy Anonymus egy álmot költött, de az is lehet, hogy a valóságot írta le. Minden-

esetre a régészetnek kell a megoldást megtalálnia.

— A probléma megoldásához, hogy minden esetre hozzájárul az is, hogy Obudán, a Fő téren, az úttest és a dchánygyár között, a környező házak pincéjében egy monumentális, háromhajós templom került elő, amely stílusa után, a XIV. század második felében készülhetett. A Calvin uccai ásatások egy másik nagyméretű, többször átépített templom helyét tárták fel. Így azután mind szorosabbra vonhatjuk azt a területet, ahol Fejéregyházát keresnünk kell.

— Obudának minden háza, minden pincéje tele van régi falakkal. Ezeket kutatjuk fel most, kataszterbe vesszük, hogy a további kutatások eredményesen végezhessek.

Budapest multja

— A főváros régészeti intézete nagyon nehéz feladatra vállalkozott. Nekünk meg kell építenünk szülőföldünk múltját. Más boldog metropolisok fiai a könyvek tömegéből válogathatnak és úgy szerezhetnek adatokat, a helyszínen hagyott évezredes műemlékekben gyönyörködhetnek, s a gazdag múzeumok gyűjteményeit csodálhatják, Nekünk nehezebb Budapest múltjára világosságot deríteni. Dr. Nagy Lajos igazgató, egyetemi magántanár szakavatott vezetésével folyik a munka és kitartással sikerülni is fog eredményeket elérni.

— Az idén Oslóban volt az ősrégészeknek nemzetközi kongresszusa. Ezen negyven állam nyolcszáz kiküldöttje vett részt és itt határozták el, hogy 1940-ben Budapesten tartják meg a következő összejövetelüket. Azért esett ránk a választás, mert a tudósok már tudják, hogy Budapest, szerencsés helyzeténél fogva, a Közép-Duna legfontosabb révatkélőhelyek és tranzító állomása volt, már a csiszolt kőkorszaktól kezdve domindló szerephez jutott a történelemben és azt mindvégig meg is tartotta. Örömmel fogjuk látni Budapesten a világ régészeit és a tudományos előadások egész bizonyosan a múlt egész csomó rejtélyes részleteire vetnek majd világot.

Némethy Károly kultúratanácsnok előadásából kiderül, hogy Budapesten nagyon komoly régészeti munka folyik. Az eddigi kutatások eredményei kielégítőek és a föld még sok titokzatos dolgot fog nekünk elárulni.

Paizs Ödön.